

AHMED ABDU-L-MEDŽID ABDU-L-HAK¹

OMER EL-FARUK I NEMUSLIMANI

Fleksibilnost bez odstupanja

Omer, r.a., bio je jedinstven primjer među onima koji su došli na vlast, ali ne samo u svom vremenu nego i u svim vremenima kroz koje je prošao ljudski rod. Poslanik je prije svoje smrti nagovijestio da će Omer postići visoke pozicije, riječima: “Nisam vidio takvu inteligenciju i genijalnost kod ljudi.”²

Ta inteligencija pokazala se u njegovoj pravednosti i umjerenosti, zatim u njegovom rukovođenju državom gdje nije išao ni desno ni lijevo.

Nije bio pristrasan ni za jedan nokat, tako da je svog sina ukorio što je ostavio ovce na paši koja je bila predviđena za bejtu-l-mal. Također nije kaznio čovjeka koji je ubio njegovog brata Zeida ibn Hataba, a zatim se pokajao i primio islam prije nego što su ga uhvatili. Nije mu ništa učinio osim što mu je rekao: “Tako mi Allaha, nikada te neću voljeti.”

Ovaj čovjek mu je odgovorio grubo, onako kako to čovjek iz pustinje govori: “Zar te tvoja mržnja prema meni sprečava da mi daš prava koja mi pripadaju?”, pa je rekao Omer: “Ne, nije tebi potrebna moja ljubav, ti ćeš dobiti pravo i pravdu koju zaslužuješ. Žene plaču za ljubavlju.”

Onaj ko se bavi njegovom biografijom vidjet će da je on postupao pravedno, uvijek je bio odmjeren i pravedan prema svima. Ovdje ću se

¹ Istraživač povijesti i islamske civilizacije.

² Bilježi Muslim u *Sahihu*.

ograničiti na njegovu umjerenost i pravednost u odnosu na nemuslimane. To sam izabrao jer sam vidio pretjerane stavove kada je u pitanju njegov odnos prema nemuslimanima. Vidim da neki pretjeruju u svom stavu pod utjecajem emocija, pa proglašavaju nemuslimane u islamskim društvima neprijateljima bez obzira o kome je riječ. Ne prave razliku između njih i onih neprijatelja koji se bore protiv našeg ummeta i prolijevaju muslimansku krv dan i noć. Također sam primijetio da ima i onih muslimana koji se osjećaju gubitnicima, doživjeli su poraz, osjećaju se ugroženo, te zato nemuslimanima daju prostor i superiornost koju ne daje ni jedan ljudski niti božanski propis. Tako da zbog njih čak traže od braće muslimana da odustanu od temeljnih principa svoje vjere da bi ugodili ovima, pod izlikom jedne nacije, ili zbog drugih razloga čiji su ciljevi nepoznati.

Obje ove skupine, oni koji pretjeruju i oni koji popuštaju u principima svoje vjere, griješe. Stavovi prve grupe odbacuju se shodno kur'anskim riječima: *O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite.*³

Ne prihvataju se ni stavovi druge grupe, jer Uzvišeni kaže: *Ni jevreji, ni kršćani neće biti tobom zadovoljni sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu. Reci: "Allahov put je jedini pravi put!" A ako bi se poveo za željama njihovim nakon objave koja ti dolazi ne bi te niko mogao zaštititi ni odbraniti.*⁴

Pravedna fleksibilnost

Zbog svega toga, politika Omera, r.a., s njima je zasnovana na slobodnom izboru u svom vjerovanju. Oni mogu izabrati vjeru koju žele, ali islam ne smiju vrijeđati niti napadati. Data im je sloboda u životnim stvarima, oni su tu bili potpuno ravnopravni kao i svi muslimani. S druge strane, nijednom muslimanu nije dozvoljeno da nanosi štetu nekom od nemuslimana, ma kakva bila njegova pozicija u vlasti. On je slao pismo u sve

³ El-Ma'ide, 8.

⁴ El-Bekare, 120.

dijelove islamske države koji su osvojeni u njegovom vremenu u kojem se kaže: “O ljudi, ja sam poslao svog predstavnika da vlada nad vama. Nisam ga poslao da ugrožava vas i vaš život, niti da uzme vaš imetak. Onaj prema kome se učini nepravda, neka se požali nama.” Pa su ljudi to prihvatili.

Kao primjer Omerove tolerancije i pravednosti može nam poslužiti svima poznata priča o Egipćaninu koji se žalio na sina Amra ibn Asa, gdje je Omer, r.a., pravilno i pravedno postupio.

Omer, r.a., nije čekao da mu ljudi dođu sa svojim žalbama, nego je nastojao da se lično uvjeri i govorio bi: “Ako poživim, obilazit ću podanike, jer znam da ljudi imaju potrebe koje im se uskraćuju. Njihovi predstavnici me ne obavještavaju a niti oni mogu doći do mene. Želio bih otići u Šam, zatim bih volio boraviti po dva mjeseca u Eufratu, Egiptu, Bahreju, Kufi i Basri.”

To bi se i desilo da ga nije ubio vatropoklonik Ebu Lu’lu’, kojem je Omer dozvolio da radi i bavi se određenim zanimanjem u islamskoj državi unatoč tome što nije musliman. Ubio ga je kukavički, dok je on predvodio ljude na sabah-namazu.

Pored toga što je sprečavao da se nanosi kakvo zlo nemuslimanima, njegova pravda pružala se i dalje: u želji da osigura siromašnima izvor primanja, bilo je obavezno da bogati ljudi daju džizju. Jednog dana prolazio je pokraj starog čovjeka koji je prosio. Upitao ga je: “Šta te dovelo do ovoga?” Odgovorio je: “Džizja, potreba i starost.” Pa ga je uzeo za ruku i poveo ga svojoj kući. Naredio je da mu daju iz njegovog privatnog imetka. Zatim je otišao kod rizničara i rekao mu: “Vidi ovog i pogledaj ono što je davao kao porez. Nepravedni smo ako jedemo i uzimamo od njega dok je bio u mladosti, a zatim ga ponizimo u njegovoj starosti. Sadaka pripada siromašnim i nevoljnicima. Siromašni su muslimani, a ovaj je miskin (nevoljnik) ehlu-l-kitabija.”

Omer je uveo ovo kao pravilo u svim dijelovima islamske države.

Kada su Arapi iz plemena Taglib, koji su bili hrišćani, pomislili da naziv *džizja* umanjuje njihovo dostojanstvo, tražili su da plaćaju koliko i zekat, pa i duplo više. Nije im se Omer protivio i bio je zadovoljan da pla-

ćaju dvostruko kao zekat, jer muslimani daju zekat, bore se i brane državu. Tako muslimani osiguravaju sigurnost svim građanima bez obzira na njihovu vjeru. Međutim oni nisu prisiljeni da služe vojsku pa je pravedno da plate kompenzaciju za oslobađanje od vojne službe.

Također, kada su neki Arapi – hrišćani Šama – izbjegli za vrijeme borbi za oslobođenje od Bizantije – a prije su se borili u njihovim redovima i pomagali im protiv muslimana, Omer je poslao pismo vladaru Bizantije gdje mu je naredio da ih vrati u njihovu domovinu, u Šam, pa su sa svojom djecom sigurno živjeli na svom ognjištu.

Neodstupanje od principa

Već spomenuto lijepo ophođenje nije prouzrokovalo nikakva odstupanja koja bi ugrozila principe islama niti nešto što bi došlo u kontradikciju s Poslanikovim riječima. Politika pravednosti i srednjeg puta osigurala je nemuslimanima njihova prava, tako da se i na njih odnose Allahovi propisi. Omer, r.a., nakon što je postao halifa, poslao je Ja'lu ibn Umejja u Jemen i naredio mu da iseli nemuslimane Nedžrana po oporuci Božjeg Poslanika za vrijeme bolesti, gdje je rekao: “Ne mogu biti dvije vjere na Arapskom poluotoku.”⁵

I po oporuci Ebu Bekra za vrijeme njegove bolesti gdje je rekao: “Otiđite kod njih i nemojte ih odvrćati od njihove vjere, nego iselite one koji ostanu u svojoj vjeri. Dajte im izbor u koju zemlju će otići, i upoznajte da ih mi iseljavamo po Božijoj naredbi i Poslanikovoju da ne mogu ostati na arapskom poluotoku dvije vjere, pa zato neka se iseles oni koji ostanu u svojoj vjeri. Dat ćemo im zemlju kao što je njihova zemlja, time potvrđujući da oni imaju prava prema nama i da trebamo ispunjavati obaveze prema njima po Allahovoj naredbi.”⁶

To je uradio sa stanovnicima Nedžrana, u vremenu kada je odbio da klanja u jednoj od crkava u Jerusalemu, čuvajući prava hrišćana i rekao je: “Bojim se da to muslimani poslije mene ne uvedu u praksu.”

⁵ Malik, *Muvetta*.

⁶ *Tarihu-t-Taberi*, 2/228.

To je njegov srednji put zasnovan na Kur'anu i sunnetu Božijeg Poslanika.

Na kraju, treba naglasiti da politika srednjeg puta i umjerenosti Omera, r.a., kad su u pitanju nemuslimani, nije značila da je on bio tolerantan u pogledu fizičkih ili verbalnih napada na islam ili Šerijat. To ne znači da su se muslimani mogli zlostavljati.

Došao mu je na putu za Jerusalem čovjek Nabatejac, jevrej koji je bio izudaran i povrijeđen, žalio se na jednog muslimana, pa pošto je vidio na njemu tragove udaraca, naljutio se i rekao Suhejbu er-Rumiju: "Pronađi onoga ko je ovo učinio i dovedi ga."

Suhejb je pronašao ashaba koji je to učinio, zvao se Avf ibn Malik. Rekao mu je Suhejb: "Vladar pravovjernih se jako naljutio i dobro bi bilo kad bi otišao do Muaza ibn Džebela (koji je bio kadija), da ode s tobom do Vladara pravovjernih jer ja se bojim njegovog postupka."

Pa je otišao s njim Muaz kod Vladara pravovjernih. Našao ga je kako klanja i kad je završio sa namazom, rekao je: "Gdje je Suhejb?", odgovorio je: "Evo me, vladaru pravovjernih, on se zove Avf ibn Malik, poslušaj ga i ne donosi brzo zaključke."

Izašao je Omer i upitao čovjeka: "Šta je bilo između tebe i ovog čovjeka?" Avf je odgovorio: "Vidio sam ga kako ide prema jednoj muslimanki koja je bila na magarcu (van naseljenog mjesta), pa ga je podbo da ona padne, ali ona je izbjegla, pa ju je on gurnuo i ona je pala. Zatim ju je pokušao silovati, pa sam mu ja uradio to što vidiš."

Praksa Omera, r.a., bila je da sasluša čovjeka i da ne žuri sa zaključkom bez dokaza. Rekao je: "Dovedite mi tu ženu da potvrdi to što govoriš." Pa je Avf otišao kod te žene i spomenuo joj ono što je rekao Omer. Njen muž i otac su rekli: "Šta želiš s tim, već si nas osramotio."

Međutim žena je rekla: "Ne, tako mi Allaha, otići ću s njim do Omera!"

Kada je namjeravala da krene, njen muž i otac su rekli: mi ćemo obavijestiti vladara pravovjernih umjesto tebe. Došli su i potvrdili ono što je rekao Avf ibn Malik. Zatim je Omer rekao jevreju: "Tako mi Allaha, nismo na ovaj način s vama napravili ugovor!"

Zatim je naredio da ga razapnu i rekao: “O ljudi, čuvajte prava štice-
nika Muhammeda, s.a.v.s. Međutim ko učini slično ovome što je učinio
ovaj čovjek, on nema zaštite!”

Ovo je pravac srednjeg puta, i pravednosti kod Omera, r.a. Da on ovo
nije učinio na ovaj način, muslimani bi doživjeli iskušenja i napade koji se
ne bi mogli izbrojati. Historija je krcata primjerima i nema prostora da ih
ovdje spominjemo gdje su zimmije prelazili granicu nakon što su valije i
emiri napustili politiku Omera, r.a. Zato, uzmite pouku, o pametni!

(Preveo: Mehmed KUDIĆ)